

نقش فرهنگی مردم در امنیت پایدار شهرستان مریوان

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۰/۱۴

تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۲/۰۷

کد مقاله: ۲۸۹۶۶

فریبا میراسکندری^{۱*}، سجاد علی بخشی^۲

چکیده

فرهنگ و امنیت پایدار، محوری‌ترین موضوع در یک منطقه جغرافیایی است. با پیروزی انقلاب اسلامی دخالت‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیگانگان شروع گردید و با نفوذ در مناطق کردی به دنبال برانگیختن آتش تعصبات مذهبی، فرهنگی و قومیتی در منطقه، ایجاد ناامنی کنند، اما این توطئه بیگانگان و با هوشیاری مردم خنثی شد. امروز نقش فرهنگی مردم در ایجاد امنیت پایدار شهرستان مریوان بسیار تاثیرگذار می‌باشد و بدون امنیت پایدار در مقابل تهدیدات و آسیب‌ها نمی‌تواند به امنیت مناسب دست پیدا کرد. درهم تنیدگی مسائل امنیتی با شرایط فرهنگی و اجتماعی ما را بر آن داشت که در ارتباط با شهرستان مریوان پیرامون نقش فرهنگی مردم در امنیت پایدار آن منطقه به یک تحقیق و پژوهش علمی به روش مردم‌شناسی ژرفانگر و به صورت میدانی، مشارکتی به‌طور مستقیم، با استفاده از اسناد معتبر کتابخانه و مراکز علمی و از ابزار تحقیق (دوربین فیلم‌برداری، دوربین عکاسی، ضبط صوت، نقشه...) مبادرت ورزیم در این راستا از مکتب نظری کارکردگرایی برونیسلاو مالینوفسکی استفاده و برای جامعه آماری تحقیق ۴۰ نفر از نخبگان، مردم عادی، مسئولین، دانشجویان، پیشمرگان کرد مسلمان انتخاب شده است. در سوالهای تحقیق به مواردی چون: ۱. نقش فرهنگی مردم در امنیت پایدار شهرستان مریوان چگونه بوده است؟ ۲. نهاد های مردمی بر کدامیک از مسایل امنیت پایدار اثر گذاشته اند؟ اشاره داشته ایم. باتوجه به پرسش های، انجام یافته، نتایج حاصل در تحقیق نشان می دهد که فرهنگ مردم این شهرستان با وجود جاذبه های طبیعی گردشگری و اقتصادی، از امنیت پایدار مناسبی برخوردار بوده است.

واژگان کلیدی: امنیت پایدار، مردم، کرد، کردستان، شهرستان مریوان

۱- دکتری جامعه‌شناسی، استادیار و هیات علمی دانشگاه آزاد تهران مرکز (نویسنده مسئول)

fmireskandari@yahoo.com

۲- دانشجوی دکتری مردم‌شناسی

۱- مقدمه

امنیت اساسی ترین نیاز جامعه بشری برای پیشرفت و توسعه است و تلاش برای تحصیل آن دغدغه اصلی هر حکومتی است. جامعه در شرایط و فضایی امن قادر است اهداف و ارزش های مهم حیاتی خود را تحقق بخشد یا دست کم از آنها در برابر تهدیدها و آسیب های بالقوه و بالفعل داخلی و خارجی محافظت کند. پایداری امنیت در جامعه به نظر بسیاری از کارشناسان مهمتر از ایجاد آن است. ممکن است در جامعه ای امنیت به لحاظ انتظامی و پلیسی وجود داشته باشد، ولی مردم به عنوان رکن اصلی جامعه احساس پایداری نکنند (رستگار پناه و سلطانی فر، ۱۳۹۱: ۷۶). در امنیت پایدار، امنیت حاکمیت و امنیت مردم دو روی یک سکه اند و راهبردهایی توصیه می شود که بتواند در بلندمدت امنیت حاکمیت مردم را تامین کند (فاتحی، ۱۳۹۱: ۱۱۱). ایجاد و تامین امنیت پایدار از اصلی ترین دغدغه های کشورها و از مهم ترین وظایف دولت ها در سیاست بین الملل و بستر سازی لازم برای پیشرفت و توسعه اقتصادی و هر نوع فعالیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است (علایی، ۱۳۹۱: ۱۲۰). مردم محوری مهمترین و اولین راهبرد اجتماعی امنیت پایدار نظام جمهوری اسلامی ایران است. سبک رهبری بنیانگذار جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) و بدنبال آن مقام معظم رهبری مد ظله العالی در برخورد با مسائل کلان نظام، از جمله مقوله های امنیت به خوبی نقش محوری مردم را در تحقق امنیت پایدار نشان می دهد (فاتحی، ۱۳۹۱: ۱۱۱).

پس از پیروزی انقلاب اسلامی که بر پایه حضور گسترده مردم قرار داشت، مناطق کردی ایران از جمله کردستان دست خوش حوادث متعددی گردید و ناامنی های در حد بحران امنیتی قرار گرفت در راستای تشدید ناامنی ها گروه های سیاسی سعی نمودند که از مردم برای پیشبرد اهداف خود استفاده نمایند.

شهرستان مریوان یکی از شهر های مهم، در غرب استان کردستان است، با آغاز انقلاب اسلامی شهرستان مریوان توسط گروه های تجزیه طلب به یکی از کانون های بحران در کردستان تبدیل شده بود. دراصل با حمایت های بیگانگان، مریوان به یک کانون مخالف با حکومت تازه تاسیس انقلاب اسلامی سازماندهی شد و بیگانگان قصد تخریب و تغییر در فرهنگ اجتماعی و سعی در ناپایداری امنیت در این شهرستان را داشتند، اما به دلیل اعتقاد فرهنگی، مذهبی مردم منطقه به اهداف خود نرسیدند. هدف شناخت نقش فرهنگی مردم بر تقویت امنیت پایدار شهرستان مریوان می باشد که با استفاده از روش مردم شناسی ژرفانگر همراه با مشاهده مستقیم مشارکتی با استفاده از اسناد و مدارک علمی مکتوب در کتابخانه ها و مراکز علمی کشور و دانشگاه ها استفاده شده است.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- فرهنگ

«از دو واژه «فر» و «هنگ» به معنای ادب، تربیت، دانش، علم، معرفت و آداب و رسوم تعریف کرده است» (معین، ۱۳۸۶: ۶۷۶). «مفهوم فرهنگ را برای اولین نخستین بار در اواخر قرن نوزدهم انسان شناسان توسعه دادند. سرادوارد تایلر^۱ در سال ۱۸۷۱ میلادی، فرهنگ را چنین تعریف کرد: فرهنگ مجموعه ای پیچیده ای است شامل دانش، عقیده، هنر، قانون، اخلاق، آداب و رسوم و دیگر استعداد ها و عادات که انسان به عنوان عضوی از جامعه به دست می آورد» (عسگری خانقاه، ۱۳۹۱: ۲۳۶).

۲-۲- فرهنگ مردم کرد

استان کردستان یک منطقه ی کوهستانی و مرزی می باشد. پیوند قومیتی این جمعیت با کشور همجوار، یکی از عوامل تأثیر گذار در دو کشور می باشد. «مردم کردستان به زبان کردی سخن می گویند (شریفی، ۱۳۶۸: ۹۹). «پیرامون نژاد و خاستگاه کردها بحث های بسیاری صورت گرفته است، و از این طریق عده ای سعی کرده اند نژاد کرد را دارای هویت مستقل بدانند ولی در بسیاری از نوشتارهای موجود، کردها را از نژاد اصیل ایرانی می دانند» (زکی، ۱۳۷۵: ۲۹). دین کردها چه قبل از اسلام و چه در دوره اسلامی با دین سایر اقوام ایرانی مشترک بوده و هست. امروزه دین رسمی کردها اسلام است و بیشتر مردم تابع و پیرو عقیده اجتهاد امام محمد شافعی و بقیه نیز پیرو مذهب شیعه هستند (شریفی، ۱۳۶۸: ۹۹). یکی از مهم ترین مراسم در میان مردم کردستان که نمود عمومی و کلی دارد جشن نوروز و بزرگداشت آیین آغاز سال است که به صورت خود جوش در اقصی نقاط استان برگزار می گردد. عید فطر و عید قربان نیز به عنوان اعیاد مذهبی دارای اهمیتی خاص هستند و مراسم آیین های خاص خود را دارد. «در کردستان مردان و زنان از دیرباز هرکدام لباس مخصوص به خود داشته اند که ویژگی آن کردی بودن آن است که آن ها را از سایر اقوام ایرانی متمایز می کند (جلالی پور، ۱۳۷۲: ۱۰۴). لباس کردی همانند زبان کردی در مناطق شهرستان مریوان انواع مختلف وجود دارد.

۲-۳- ویژگی‌های فرهنگی شهرستان مریوان

۲-۳-۱- زبان و نژاد مردم مریوان

«زبان اهالی شهرستان مریوان لهجه کردی است و مناطق اورامان به لهجه اورامی تکلم می‌کنند، اورالیها در اورامان و ژاورود و اورامان لهون زندگی می‌کنند که جمعیت قابل توجهی از مردم شهرستان مریوان را تشکیل می‌دهند. قبل از انقلاب به دلیل عدم وجود جاده و راههای مواصلاتی به شهر مریوان، مردم اورامان و ژاورود برای مهاجرت و کوچ به شهر و نیز داد و ستد به پاره و سنج روی می‌آوردند اما بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و احداث جاده و راههای مناسب و همچنین آغاز جنگ تحمیلی شمار زیادی از مردم اورامان به مریوان مهاجرت کردند که اکنون حدود ۴۰٪ ساکنین شهر را اورامیها تشکیل می‌دهند. نژاد مردم مریوان از نژاد کرد است که نژادی کهن است. قوم کرد از اعقاب عشایر زاگرس «گوتی ها» و «لولویی‌ها» به شمار می‌رود» (سایت استانداری کردستان).

۲-۳-۲- آداب و رسوم مردم مریوان

«لباس کامل کردی مردان، کلاه و چپی، پیراهن، که پیراهن مشترک دیگر ملتها است اما سال که از زمانهای گذشته معمول شده و مردم کردستان برای جابجایی کوله بار نیز از آن استفاده می‌کردند و پارچه لباس از گذشته تا کنون تا حدود زیادی توسط خود مردم منطقه بویژه منطقه اورامان بافته شده و می‌دوزند، کلاه و چپی در سطح شهرستان بر اساس بافت اجتماعی محل و اقشار و طبقات اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد مصرف کفش نخ‌سفيد رنگ معروف به گیوه در فارسی و در کردی (کلاش) که تنها در منطقه بافته می‌شود در فصل خشک سال بویژه تابستان گسترش یافته و حتی در شهرهای کردستان و آذربایجان غربی مورد استفاده قرار می‌گیرد- لباس زنانه در گذشته شامل کلاهی بود که پول خرد (سکه) بر روی آن نصب کرده و روی آن پارچه‌ای بنام لچک سر می‌کردند و پیراهنی که اکنون هم معمول است می‌پوشیدند و شلوار کردی مخصوص در رنگهای مختلف و روی پیراهنی روپوشی بنام سخته که بدون آستین بود و اکنون هم از آن استفاده می‌شود پوشیده می‌شد باز هم روی آن بلوزی کوتاه از نوع پارچه‌های مخمل و جنسهای مرغوب که آستین داشت می‌پوشیدند که چند سال ترک شد ولی مجدداً مد روز شده است (این بلوز به زبان کردی سلته نامیده می‌شود) که در صورت استفاده نکردن از آن زنهار در گذشته از روپوش بلندتری که تا حد زانو بلند بود استفاده می‌کردند و هم اکنون نیز خانمهای روستائی که به سن کهولت رسیده باشند همچنان آداب و رسوم را حفظ کرده‌اند» (اسناد مریوان مرکز اسناد شهید بروجردی). لباس کردی از زمان حکومت رضا خان، به بهانه یک رنگ کردن لباس در ایران تا حدودی دستخوش تغییر و تحول شد. بطوریکه اکنون بجز لباس روحانیون و بلوز و شلوار کردی مردانه در نحوه لباس پوشیدن و پوشش خانمها و جوانان پسر و دختر تأثیر فرهنگ غرب مشاهده می‌شود» (مطالب مکتوب مرکز اسناد شهید بروجردی).

مردم شهرستان به لحاظ آداب و رسوم محلی هر بخش و دهستان وحتى ده تابع ارزشهای خاص خود است از جمله: لحن صحبت کردن حتی در میان اورامیها و کردهای سورانی متفاوت است مانند فرق ژاورود با اورامان در میان اورامی‌ها، و فرق بین ساکنین کوماسی و سرشیو با ساکنین بخش مرکزی و خامیرآباد در میان کردهای سورانی و همچنین نحوه پوشیدن لباس، درست کردن غذا، اسامی اشیاء، ساخت و ساز خانه و کاشانه، عزاداری، عروسی و ازدواج تفاوتهایی هر چند جزئی مشاهده می‌شود» (مطالب مکتوب مرکز اسناد شهید بروجردی).

۲-۳-۳- فرقه‌ها در مریوان

در بعضی از نقاط شهرستان مریوان، مانند دیگر اقوام دارای فرقه‌های مختلفی می‌باشد، در اینجا به چند فرقه در شهرستان اشاره می‌کنیم:

الف- دراویش: «این فرقه طرفدار طریقه قادر (سید عبدالقادر گیلانی) معروف به غوث بغداد بوده و منشأ و آغاز این طریقه را حضرت علی دانسته و می‌گویند طریقت از ایشان آغاز و از طریق سلسله اولیاء و امامان به عبدالقادر گیلانی رسیده و او هم که یکی از اولیاء و افراد صالح است به سیدهای بعد از خود سپرده تا به سید عبدالاکریم کس نزانی و برادرش سید کاکه حمدی رسیده و آنها هم بعد از فوت خود به فرزندانسان سپرده‌اند که شیخ کاکه محمد (سید کاکه مه مه) ۲ پسر به اسامی شیخ قادر و شیخ حسین دارد که در میان دراویش معروفتر و دارای طرفدارانی هستند این دو برادر بعد از سال ۱۳۷۰ به مریوان آمده و چند سال در مریوان بوده و مجدداً به کردستان عراق بازگشتند آنان در مسائل سیاسی و امنیتی به نفع هیچ دولتی در عراق فعالیت نکرده و بی طرفی خود را حفظ کرده‌اند آنان در میان دراویش کردستان در اقلیت هستند. هر چند شخصیت‌های خوب و صالحی در میان این گروه وجود داشته‌اند اما این فرقه ناخود آگاه بسیاری از اهداف دشمن را تأمین کرده است» (اسناد مکتوب مربوط به مریوان مرکز مطالعات شهید بروجردی).

ب- صوفیه: «بطور خلاصه باید اشاره کنیم که در کردستان صوفیه پیرو طریقت نقشبندیه بوده و از رهبران معروف آن می‌توان به شیخ سراج الدین، بهاءالدین اشاره کرد که آخرین رهبر آن شیخ سراج الدین معروف به شیخ سراج الدین (شیخ عثمانی) نقشبندی بود که در رمضان ۱۴۱۷ (زمستان ۱۳۷۵) در ترکیه فوت کرد. این گروهک بخاطر بی ریشه بودن و عدم برخورداری از هر گونه انگیزه سیاسی، دینی و به انحراف کشیده شدن از همان اوایل شکل‌گیری و رفاه طلبی رهبران در اندک زمانی وجود خارجی خود را از دست داده و افراد یا تسلیم و یا به رژیم عراق پناه بردند و رهبران سالخورده به ایران بازگشته و آنهایی هم که عملکرد تاریکی داشتند به دامن رژیم عراق افتاده و خود شیخ نیز در ترکیه فوت کرد. این گروه مهم نقش زیادی در عقب‌نگه داشتن مردم داشته و سوءاستفاده فراوانی از احساسات و عقاید پاک مردم منطقه کردند» (اسناد مریوان مرکز مطالعات پروژه شهید بروجردی).

۲-۴-۲- امنیت

«امنیت» به معنای بی‌خوفی و امن بودن، بی‌بیمی، ایمنی، ایمن شدن و در امان بودن آمده است» (همان: ۲۸۹۴). «امنیت» در امان بودن، ایمنی، بی‌ترسی، آرامش و آسودگی» معنا شده است» (عمید، ۱۳۷۵: ۲۵).

۲-۴-۱- امنیت پایدار

«امنیت پایدار عبارت است از دستیابی به شرایط مطلوبی که یک دولت، ملت و حکومت فارغ از تهدیدات داخلی و خارجی و نفوذ بیگانگان در عرصه‌های مختلف بتواند به اهداف راهبردی ملی خود دست یابد» (سید رحیم صفوی، ۱۰/۳/۱۳۹۱، سخنرانی).

۲-۴-۲- امنیت پایدار در مریوان

«شهرستان مریوان از آغاز انقلاب تا به امروز شاهد تحولات سیاسی و فرهنگی مختلف بوده است، بعد از گذشت ۳۵ سال یکی از شهرستان‌های مرزی که از وجود امنیت مناسبی نسبت به دیگر مناطق برخوردار می‌باشد. اگر امنیت در شهرستان وجود نداشته باشد، بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی مردم منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، با این وجود امروز احساس امنیت از خود امنیت مهمتر است. محمدتقی اوصانلو در همایش امنیت پایدار مردمی این گونه می‌گوید: جانفشانی مردم شمالغرب زمانی که دشمن در طول دوران دفاع مقدس و سال‌های پس از جنگ در صدد ورود به خاک کشور اسلامی از طریق مرزهای شمالغرب بود مردم استان‌های کردستان و آذربایجان غربی به خصوص در شهرها و روستاهای مرزی بودند که اقتدار نظام اسلامی را فریاد زدند و اجازه تحرک دشمن را ندادند و امروز ما با تجلیل از این مرزداران واقعی که خود مردم هستند در تلاشیم تا گامی در ایجاد امنیت و تداوم آن برداشته باشیم» (اوصانلو، ۱۳۹۳).

۲-۴-۳- اقدامات فرهنگی در شهرستان مریوان

مریوان یکی از شهرهای مهم در حوزه فرهنگ و هنر است و همواره جایگاه ویژه‌ای را در کشور و استان کردستان از لحاظ فرهنگ و ادب به خود اختصاص داده است.

با شروع نهضت حضرت امام خمینی (ره)، مردم مریوان، مانند دیگر مردم کشور در این نهضت حضور داشتند. در آغازین روزهای انقلاب دشمنان، تفرقه‌های قومیتی در کشور ایجاد کرد و استان‌ها و شهرهای مختلف دچار بحران‌های شدند، یکی از آن شهرها که بحران امنیتی اتفاق افتاد مریوان بود، برای مبارزه با ضد انقلاب مردم مریوان با دشمنان مبارزه و آنان را از شهر بیرون کردند، تا اینکه آرامش به شهر دوباره برگشته، پس از آن که مردم برای ایجاد امنیت داخلی نبردهای موفق‌تری را در مریوان انجام دادند، متجاوزان بعثی، ارتفاعات مرزی مریوان را اشغال کردند، دشمن با همکاری گروه‌های ضدانقلاب به مردم حمله می‌کرد و خانه‌ها، مدرسه‌ها و... همه را ویران می‌کردند.

مردم مریوان در قالب سازمان پیشمرگان کرد مسلمان، خود را سازماندهی کردند و با کارهای نظامی و فرهنگی با بیگانگان به مقابله پرداختند. دشمنان اسلام و گروه‌های معاند برای ضربه زدن به وحدت مردم همیشه تلاش می‌کنند، که از راه هجمه‌های مختلف فرهنگی و تفرقه افکنانه وارد شوند، اما این اقدام آنان تاکنون بی‌نتیجه مانده است و این نشان از همدلی و همراهی مردم با انقلاب بوده است. امروز بعد از ۳۵ سال شهرستان مریوان از جایگاه خوبی برخوردار می‌باشد، این شهرستان در غرب کشور میزبان جشنواره‌های فرهنگی، از جمله جشنواره بین‌المللی تئاتر خیابانی که به بخش جهانی آثار فرهنگی پیوست، مراسمات آیینی و غیره ... می‌باشد. رهبر معظم انقلاب در دیدار مردمی در سال ۸۸ «مریوان را شهر مجاهدت‌های خاموش نامید» (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۲/۲۶).

۳- پیشینه پژوهش

محمّدی تلوار (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی جایگاه مشارکت شهروندان شهر سنندج در امنیت پایدار باگذری در نظام حقوقی ایران به این نتیجه رسیدند که مشارکت مردمی بر ایجاد امنیت پایدار نقش به سزایی دارد. همچنین تمامی ابعاد مشارکت مردمی شامل ارتقا سطح آگاهی راجع به پدیده ها، تعامل مطلوب و همسنگی با نهادهای متولی امنیت، روحیه‌ی وحدت، همدلی و انسجام میان مردم و نهادهای حکومتی و ارزیابی میزان تأثیرگذاری مشارکت بر امنیت پایدار تأثیرگذار است. قاسمی و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی را با عنوان نقش مشارکت محلی در ارتقاء امنیت اجتماعی از دیدگاه مردم کرمانشاه انجام دادند، نتایج نشان داد که مردم فعالیتهای مشارکت جویانه خود را در تأمین امنیت محلات، در ۶۰٪ موارد تأثیرگذار دانستند؛ لذا می توان گفت که استفاده از توان و قابلیت های مردم در افزایش امنیت محلات می تواند یاریگر مسئولان باشد، خصوصاً اگر نیازهای مردم در این رابطه مورد بررسی و اولویت بندی قرار گرفته باشد. عنابستانی و همکاران (۱۳۹۳) در رساله خود با عنوان تحلیل امکانات و موانع متنوع سازی فعالیت های اقتصادی در روستاهای مرزی مطالعه موردی: شهرستان مریوان دریافتند تنوع در فعالیت های اقتصادی، تأثیرات مثبتی بر رضایت از زندگی روستاییان منطقه مورد مطالعه دارد. همچنین مشخص شد که توان های محیطی و موقعیت مرزی، بیش از سایر عوامل (عوامل اقتصادی و اجتماعی) در متنوع سازی اقتصاد روستایی منطقه نقش دارند. به علاوه از میان موانع موجود، موانع نهادی- مدیریتی، عمده ترین مانع در جهت متنوع سازی فعالیت های اقتصادی در روستاهای این منطقه است.

۴- چارچوب نظری

به اعتقاد مالینوسکی «کارکردگرایی بر این نکته استوار است که تمام خصوصیات فرهنگی برای برآوردن احتیاجات افراد در جامعه به وجود آمده اند (مالینوسکی، ۱۳۹۰: ۱۰۴). یعنی کارکرد یک خصوصیت فرهنگی، در قدرت آن برای برطرف کردن برخی از نیاز های اولیه اعضای گروه خلاصه شود. نیازهای اولیه شامل تغذیه، تولید مثل، آسایش، تأمین سلامتی، احساس لذت و خوشی، تحرک و رشد می شود. بعضی از عناصر فرهنگ این نیاز های اولیه را رفع می کنند. پس از آن، نیازهای ثانویه ای نیز وجود دارند که باید ارضا شوند؛ برای مثال، خصوصیات فرهنگی که نیاز اولیه مربوط به غذا را برطرف می سازد به نیازهای ثانویه آن یعنی نیاز تعاون در جمع آوری غذا یا تولید آن نیز باید توجه کند؛ بنابراین جوامع، برای تضمین این تعاون اشکال مختلفی از سازمان سیاسی و کنترل سازمان سیاسی و کنترل اجتماعی را رشد می دهند. نظریه کارکردی مالینوسکی نمی تواند به آسانی علتی را برای اختلاف فرهنگی ذکر کند. نیازهایی که نظریه مشخص می کند، کمابیش نیازهای عمومی هستند که باید تمام جوامع برای ادامه بقا به آنها بپردازند؛ بنابراین اگر چه ممکن است روش کارکردی قادر باشد که به ما بگوید چرا جوامع مشغول پیدا کردن غذا هستند، اما نمی تواند پاسخگوی این سؤال باشد که چرا جوامع مختلف اعمال گوناگونی برای پیدا کردن غذا انجام می دهند؟» (عسگری خانقاه، ۱۳۹۱: ۲۶۱).

۵- موقعیت جغرافیای

۵-۱- جغرافیای استان کردستان

«استان کردستان با مساحت ۲۸۲۰۳ کیلومتر در غرب ایران مجاور کشور عراق بین ۳۴ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۳۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار دارد که این مساحت ۱/۷ درصد از مساحت کل کشور را شامل میشود و از نظر وسعت رتبه ۱۶ را در کشور دارا است. از شمال به استانهای آذربایجان غربی و قسمتی از زنجان و از جنوب به استان کرمانشاه و از شرق به استان همدان و قسمتی دیگر از استان زنجان و از غرب به کشور عراق محدود میباشد (سایت استانداری کردستان).

۵-۲- جغرافیای شهرستان مریوان

«شهرستان مریوان در غرب استان کردستان و شهر مریوان در فاصله ۱۲۵ کیلومتری شمال غربی سنندج واقع شده است. متوسط بارندگی سالانه مریوان بیش از ۸۰۰ میلی متر در سال می باشد و بدین سبب پر بارانترین شهر استان محسوب می گردد. شهر امروزی مریوان حدود یک قرن سابقه تاریخی دارد و یکی از شاهزادگان شاهی مشهور است شهر مریوان تا سال ۱۳۴۴ رسماً دژ شاهی نامیده می شد.

این شهرستان دارای ۲ شهر، چهار بخش، ۱۲ دهستان و ۲۳۳ روستا می باشد و برابر آمارگیری نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵ دارای: ۱۸۵۱۱۶ نفر جمعیت و ۲۲۸۴۹ خانوار است که ۶۳۷۴۷ نفر شهری و ۱۲۱۳۶۹ نفر در روستا اسکان گزیده اند که از کل

جمعیت شهرستان ۹۴۴۷۸ نفر مرد و ۹۰۶۳۸ نفر زن هستند. طبق سرشماری نفوس و مسکن سازمان برنامه و بودجه در سال ۱۳۶۵ شهرستان مریوان دارای ۵ بخش و ۱۱ دهستان و ۲۸۶ آبادی دارای سکنه بوده است و جمعیت آن بالغ بر ۱۱۸۶۰۰ نفر که در مسافتی حدود ۶۰۸۴ کیلومتر مربع با تراکم ۱۹/۵ نفر در هر کیلومتر مربع بوده است و بر اساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۴۵ مریوان به یک شهر و پنج بخش و ۱۱ دهستان و ۳۸۹ روستا تقسیم شده است» (سایت استانداری کردستان).

۶- تجزیه و تحلیل داده ها و یافته ها

۶-۱- نقش اقدامات فرهنگی در امنیت پایدار

از کل پاسخ‌های پاسخگویان یا اطلاع رسانه ها و نیز مطالعه اسناد و مدارک کتابخانه‌ای، مراکز علمی و دانشگاهی آنچه حاصل شده به شرح زیر آمده است.

۶-۲- طرح های فرهنگی توسط نهاد های مردمی

۶-۲-۱- خدمات جهاد سازندگی

برنامه های جهاد سازندگی در روستاهای شهرستان مریوان محدود به فعالیتهای عمرانی نمی شد و جهادگران این نهاد انقلابی در دیگر بخشهای آموزشی و فرهنگی نیز وارد می شدند. جهاد سازندگی با کارهای فرهنگی سعی در فرهنگ سازی در مناطق محروم بود. یکی از این کارها راه اندازی کتابخانه های بسیار بود که محله به محله یا روستا به روستا می رفتن تا دانش آموزان بتوانند کتاب های مورد علاقه خودشان را مطالعه کنند و در پایان هم مسابقه کتابخوانی برگزار می کردند. اغلب این کتاب ها توسط مردم به جهاد سازندگی اهدا شد. یکی دیگر از خدمات جهادگران ایجاد درمانگاه و داروخانه‌های بسیار در مناطق صعب‌العبور بود.

منطقه مریوان بدلیل کوهستانی بودن دارای روستاهای پراکنده می‌باشد. مردم روستا همراه با جهادگران جهت خدمات رسانی بهتر جاده هایی ایجاد کردن که بعد از ۳۵ سال هنوز در حال استفاده می‌باشد. به دلیل کمبود امکانات خصوصا در مناطق روستایی این شهرستان، جهادگران اقدام به پخش فیلم‌های ساخته شده توسط هنرمندان را برای مردم توسط ویدئو پرژکشن کردند که مورد استقبال مردم قرار گرفت و امروز هم بعد از ۳۵ سال جشنواره ای بنام جشنواره‌ی مردمی فیلم عمار ساخته شده با موضوعات مختلف را در شهر و مناطق توسط جوانان مسجد محل پخش و اکران می کنند.

جهاد سازندگی با کمک مردم بومی تصمیم گرفت تا چندین حمام در مناطق خصوصا روستایی احداث کنند، امروز با ساخت و ساز مدرن و پیشرفته در اکثر منازل روستا ها حمام وجود دارد. اجرای سدهای مختلف خاکی و بتنی و نیز بندهای انحرافی و سایر تاسیسات وابسته از جمله اقدامات جهاد سازندگی برای مردم روستاهای مریوان بود تا کشاورزان و باغداران بتوانند از آب سدها استفاده کنند. در اوایل انقلاب جهاد سازندگی همکاری با نهضت سوادآموزی به منظور ریشه کن نمودن بیسوادی در روستاها و مناطق عشایری فعالیت های چشمگیری انجام دادند.

۶-۲-۲- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

از جمله فعالیتهای سپاه پاسداران، در این منطقه، می‌توان از طرح گشت رسالت فرهنگی، طرح هجرت، طرح سرباز معلم، طرح هدایت و ارشاد، برگزاری کلاس و مسابقات قرآن کریم، اعزام اکیپ پزشکی به روستاهای محروم، طرح محرومیت زدایی، برگزاری کلاس های اوقات فراغت، برگزاری یاد واره شهدا یاد کرد.

۶-۲-۳- یادمان های دفاع مقدس

شهرستان مریوان از آغاز انقلاب تا به امروز شاهد اتفاقات گوناگونی بوده است یکی از آن اتفاقات حمله عراق به این شهرستان می‌باشد. مکان هایی که این اتفاقات در آنجا رخ داده امروز بعنوان آثار ملی دفاع مقدس ثبت و ضبط گردیده است و یادمانهایی در این مکان های فرهنگی ایجاد شده است، از جمله بهترین این یادمان ها می توان به یادمان های یادمان قوچ سلطان، یادمان دالانی، یادمان شهدای بیمارستان صحرایی دزلی، بیمارستان صحرایی ابوعمار مریوان، یادمان شهدای والفجر ۴ زیر اشاره کرد.

۶-۲-۴- دریاچه زریوار

یکی از جاذبه های فرهنگی گردشگری شهرستان مریوان دریاچه زریوار می‌باشد. بدلیل نزدیکی این دریاچه به شهر باعث حضور همیشگی مردم در کنار دریاچه جهت شادی و تفریح خانواده می‌باشد این دریاچه باعث شده است که مردم از نقاط کشور

جهت بازدید به این شهرستان سفر کنند. باوجود این گردشگران سرمایه گذاران بومی تصمیم به ساخت هتل و کمپ های مختلف گرفتن تا از مهمانان خارجی و داخلی پذیرایی کنند، سالان در فصل های مختلف خصوصا تابستان چندین هزار نفر به این شهرستان سفر می کنند. ماهی های مختلفی در دریاچه وجود دارد که مردم با صید موجب اشتغال زایی کاذب برای مردم شده است. وجود این دریاچه باعث کمک طبیعی در امنیت پایدار شهرستان شده است.

۶-۲-۵- آیین و فرهنگ

الف- تئاتر خیابانی: یکی از کارهای فرهنگی در شهرستان مریوان در چندین سال گذشته صورت گرفته است، جشنواره بین المللی تئاتر خیابانی است. این هنر باعث شده است تا جایگاه فرهنگی و اجتماعی این جشنواره به منظور ارتباط هنر و مردم ناثرگذار باشد. در این جشنواره، آیین های سنتی توسط هنرمندان به نمایش گذاشته می شود. جشنواره تئاتر خیابانی ترسیمی از فرهنگ اقوام مختلف ایران است، که دریچه ای را برای ترویج فرهنگ در کشور و منطقه می گشاید، و برگزاری این گونه جشنواره ها تاثیر بسیار زیادی در امنیت پایدار در منطقه دارد.

یکی از آیین های مردم مریوان عید نوروز است، که از قدیمی ترین اعیاد ملی ایرانیان به شمار می رود و مریوان ها نیز که آیین های خاصی دارند و کردها در هر جای جهان که باشند، رسم ها و آیین های آن را اجرا می کنند. یکی از این آداب و سنن، تهیه سبزه است که در زبان کردی «سمنی» خوانده می شود. خرید و خانه تکانی نیز از دیگر مقدمات برای پیشواز عید است. از دیگر آداب و رسوم مردم منطقه در روزهای قبل از فرا رسیدن عید نوروز در مریوان، «چوارشهمه کوله» یا چهارشنبه سوری است. از مهم ترین و رایج ترین رسم های مربوط به چهارشنبه سوری در کردستان، بیرون رفتن مردم از خانه است. این روز اگر هوا مساعد باشد، مردم به سوی دشت و صحرا می روند و در روستاها نیز زنان با خود قیچی به همراه می برند تا چند تار مو از سر بچه های خود را قیچی کنند و دور بیندازند تا با این کار دردها و ناراحتی های آنان در سال جدید دور انداخته باشند. فالگوش نیز از دیگر رسم های چهارشنبه سوری در مریوان است. پا به پای تاریک شدن هوا، دختران و پسران به آرامی و به طوری که دیگران متوجه هدف آنها نشوند، به در خانه های همسایه ها می روند و به سخنان آنها گوش می دهند. اگر در میان گفته ها جمله هایی شنیده شود که مبنی بر تأیید نیت شنونده ها باشد آن را به فال نیک می گیرند و اگر نبود فال بد بوده است. در آخرین روزهای سال کهنه، مردم کردستان شروع به خرید تخم مرغ برای پختن و رنگ کردن آن می کنند. روز قبل از عید را در کردستان «عرفه» می نامند. عرفه یا در واقع «عرفه» از رسم های باستانی است که در آن مردم به قبرستان ها می روند و یاد درگذشتگان خود را گرامی می دارند. هنگام عید خوانچه هایی برای عروس هایی که نامزد کرده اند یا به خانه شوهر رفته اند، فرستاده می شود. تا شب عید نوروزی مردم لباس های نو خود را از خیاطی ها می گیرند، خانه تکانی می کنند و وسایل آتش بازی شب عید را فراهم می آورند. خواروبار نوروزی خریداری و انواع میوه و خشکبار و آجیل برای پذیرایی از مهمانان فراهم شده است» (اسناد مکتوب مریوان مرکز شهید بروجردی). آیین عید نوروز در وحدت و همدلی مردم مریوان بسیار اثر بخش می باشد.

با توجه به مرزی بودن شهرستان مریوان و پراکندگی روستا ها، گروه های جهادی با محوریت عمرانی، بهداشتی جهت خدمات رایگان به مناطق محروم خصوصا روستاهای که از داشتن حمام، مسجد، مدرسه، خانه بهداشت و غیره محروم هستند اعزام می شوند، همین کار و توجه به این مردم باعث شده است تا زندگی بهتری نسبت گذشته، در سایه امنیت پایدار داشته باشند. اکثر افرادی که جهت کار های جهادی به این مناطق اعزام می شوند دانشجویان دانشگاه های سراسر کشور با رشته های مختلف هستند. حضور گروه های جهادی باعث شده است تا نسبت واگرایی مردم به بیگانگان کاهش یابد و امنیت پایدار در منطقه ایجاد شود. بطور مثال می شود به برپایی بیمارستان های صحرایی با تجهیزات کامل اتاق عمل و پزشکان متخصص در روستاهای مریوان جهت درمان مردم منطقه اشاره کرد.

نهاد های مردمی در نقاط مختلف شهرستان طرح های فرهنگی متنوعی مانند برگزاری یادواره شهدای فصلی در سطح شهر و روستا، برگزاری کلاس های اوقات فراقت برای نوجوان در مناطق مختلف، برگزاری کلاس های قرآن و احکام برای جوانان، برگزاری مسابقات ورزشی در سطح شهرستان، برگزار می کنند.

این شهرستان با توجه به هم مرز بودن با کشور عراق از موقعیت ویژه اقتصادی برخوردار است. همچنین وجود منابع طبیعی اقتصادی همچون معادن سنگ در اشتغال و اقتصادی اثر گذار می باشد. کارخانه های صنعتی مانند کابل سازی و نان صنعتی در شهرستان فعال می باشد. وجود گمرک باشماق باعث شده است تا کالاهای داخلی از طریق این بازارچه به کشور عراق صادر شود، و این باعث شده است تا امنیت پایدار در منطقه ایجاد شود.

ب- مراکز علمی: شهرستان مریوان هم مانند دیگر نقاط کشور دارای چندین مرکز علمی باشد که از جمله عوامل ایجاد امنیت پایدار در این منطقه می باشد. سیل مشتاقان به کسب علم و دانش، عنایت الهی و توجه خاص مسئولان دولتی، باعث شد تا طرح ایجاد دانشگاه آزاد در تاریخ (۸۵/۴/۲۸) تصویب شود. این مرکز آموزشی از مهر ماه ۸۶ با (۲۲۰ نفر) دانشجو در چهار رشته

مکانیک خودرو، کامپیوتر، آموزش ابتدایی، زبان انگلیسی) در ساختمان کوچک استیجاری اداره کار و امور اجتماعی شهرستان مریوان با امکانات اولیه و بسیار ابتدایی شروع به کار کرد. در راستای توسعه دانشگاه آزاد اسلامی مریوان در سال ۷۸، ۴۰ هکتار زمین به صورت اجاره به شرط تملیک از طرف منابع طبیعی این شهرستان واگذار گردید (سایت دانشگاه آزاد مریوان). «دانشگاه پیام نور مرکز مریوان در سال ۱۳۷۳ تأسیس و فعالیت آموزشی خود را در نیمسال دوم ۷۴-۷۳ با پذیرش ۲۴ دانشجو در رشته علوم تربیتی (از طریق کنکور سراسری) آغاز نمود. هم اکنون بیش از ۲ هزار و ۵۰۰ دانشجو در دانشگاه پیام نور مرکز مشغول به تحصیل هستند» (سایت دانشگاه پیام نور مریوان).

ج- قرآن نفیس نگل^۱: «روستای نگل در ۶۵ کیلومتری غرب سنندج و در مسیر جاده سنندج، مریوان واقع شده است. قرآن نفیس و قدیمی موجود در روستای نگل نیز مورد احترام خاص مردم محل بوده و موجب افتخار و بالندگی دینی و اعتقادی و قوت قلب مردم محل است. بعد از انقلاب هم در دی ماه ۱۳۷۱ توسط افرادی ناشناس به سرقت رفت که با تلاش مداوم مسئولین قضایی کشور و پرسنل فداکار امنیتی، انتظامی و خود مردم مسلمان منطقه در مرزهای شمالی کشور بعد از حدود ۴ ماه پیدا شده و در خرداد ۱۳۷۲ طی مراسمی رسمی و با شکوه که مسئولین سیاسی، نظامی و شخصیت‌های دینی و مذهبی استان حضور داشتند به روستای نگل بازگردانده شد (اسناد سازمان اوقاف و امور خیریه).

جمع بندی

شهرستان مریوان یکی از شهرهای مهم، در غرب استان کردستان است و در حدود یک سده پیشینه تاریخی دارد. مردم این شهرستان دارای نژاد و فرهنگ کردی می باشند. این شهرستان با کشور عراق هم مرز می باشد. نژاد مردم مریوان از نژاد کرد است، زبان اهالی شهرستان مریوان لهجه کردی است و مناطق اورامان به لهجه اورامی تکلم می کنند. لباس مردان مریوان، کلاه و چپی، پیراهن، که پیراهن تشکیل شده است. در بعضی از نقاط شهرستان مریوان، مانند دیگر اقوام دارای فرقه های مختلفی از جمله دراویش و صوفیه است.

از جمله اقدامات فرهنگی در شهرستان مریوان به برگزاری جشنواره های مختلف از جمله جشنواره بین المللی تئاتر خیابانی اشاره نمود. یکی از آیین های مردم مریوان عید نوروز است، که از قدیمی ترین اعیاد ملی ایرانیان به شمار می رود و مریوان ها نیز که آیین های خاصی دارند. از دیگر آداب و رسوم مردم منطقه در روزهای قبل از فرا رسیدن عید نوروز در مریوان، «چوارشهمه کوله» یا چهارشنبه سوری است. حضور گروه های جهادی که اکثراً دانشجویان دانشگاه های سراسر کشور با رشته های مختلف می باشد، باعث شده است تا مردم زندگی بهتری نسبت به گذشته در این شهرستان داشته باشد. همچنین حضور گروه های جهادی باعث شده است تا نسبت واگرایی مردم به بیگانگان کاهش یابد و امنیت پایدار در منطقه ایجاد شود. نهادهای مردمی در نقاط مختلف شهرستان طرح های فرهنگی متنوعی مانند برگزاری یادواره شهدای فصلی در سطح شهر و روستا، برگزاری کلاس های اوقات فراقت برای نوجوان در مناطق مختلف، برگزاری کلاس های قرآن و احکام برای جوانان، برگزاری مسابقات ورزشی در سطح شهرستان، برگزار می کنند.

یکی از جاذبه های فرهنگی گردشگری شهرستان مریوان دریاچه زریوار می باشد. بدلیل نزدیکی این دریاچه به شهر باعث حضور همیشگی مردم در کنار دریاچه جهت شادی و تفریح خانواده می باشد این دریاچه باعث شده است که مردم از نقاط کشور جهت بازدید به این شهرستان سفر کنند. می توان گفت شهرستان مریوان سهم بالایی در فرهنگ و گردشگری را در استان کردستان دارد، همین امر باعث شده است، که ارتباطات فرهنگی ایجاد شده را به دیگر نقاط کشور انتقال دهد و باعث پیشرفت استحکام فرهنگی شوند. نمونه ای از این تبادل فرهنگ ها در زمینه می توان به منطقه گردشگری دریاچه زریوار، گمرک باشماق، روستای زیبای دزلی و جشنواره بین المللی تئاتر مریوان اشاره کرد. این شهرستان با توجه به هم مرز بودن با کشور عراق از موقعیت ویژه اقتصادی برخوردار است. همچنین وجود منابع طبیعی اقتصادی همچون معادن سنگ در اشتغال و اقتصادی اثرگذار می باشد. کارخانه های صنعتی مانند کابل سازی و نان صنعتی در شهرستان فعال می باشد. وجود گمرک باشماق باعث شده است تا کالاهای داخلی از طریق این بازارچه به کشور عراق صادر شود و این باعث شده است تا امنیت پایدار در منطقه ایجاد شود.

منابع

۱. احمدی پور، زهرا؛ الیاسی، آرام (۱۳۹۱). «نقش بازارچه های مرزی بر امنیت منطقه ای مطالعه موردی: بازارچه مرزی باشماق مریوان»، دوره ۸، ش ۴، صص ۹۲-۷۲.
۲. پوراحمد، احمد؛ پیری، اسماعیل؛ محمدی، ادگار؛ پارسا، شهرام. حیدری، سامان (۱۳۹۷). «حکمروایی خوب شهری در محله های شهری (مورد مطالعه: شهر مریوان)»، فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، دوره ۶، ش ۴، صص ۹۸-۸۱.
۳. جلالی پور، حمیدرضا (۱۳۷۲). کردستان: علل تداوم بحران آن پس از انقلاب اسلامی، تهران: نشر وزارت امور خارجه
۴. رستگار پناه، حسن؛ سلطانی فر، محمد (۱۳۹۱). «راهبردهای رسانه ای امنیت پایدار». فصلنامه آفاق امنیت، دوره ۵، ش ۱۵، صص ۱۰۰-۷۵.
۵. عسکری خانقاه، اصغر (۱۳۹۱). مردم شناسی (روش، بینش، تجربه)، تهران: نشر علم.
۶. علایی، حسین (۱۳۹۱). «امنیت پایدار در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه امنیت آفاق، دوره ۵، ش ۱۵، صص ۱۴۵-۱۱۹.
۷. عمید، حسن (۱۳۷۵). فرهنگ عمید، تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
۸. عنابستانی، علی اکبر؛ شایان، حمید؛ رضوانی، محمد رضا (۱۳۹۲). «تحلیل امکانات و موانع متنوع سازی فعالیت های اقتصادی در روستاهای مرزی مطالعه موردی: شهرستان مریوان»، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۳، ش ۴، صص ۱۱۱-۸۷.
۹. فاتحی، ابوالقاسم (۱۳۹۱). «راهبردهای اجتماعی و فرهنگی امنیت پایدار با تاکید بر گفتمان انقلاب اسلامی»، فصلنامه آفاق امنیت، دوره ۵، ش ۱۵، صص ۱۱۸-۱۰۱.
۱۰. قادری، امید (۱۳۹۰). بازسازی معنایی پیامدهای فرهنگی تجارت مرزی «مطالعه ی موردی شهرستان مریوان»، رساله دکتر، رشته جامعه شناسی، گرایش جامعه شناسی سیاسی، دانشگاه کردستان، ایران.
۱۱. قاسمی، سید رامین؛ رشادت، سهیلا؛ مرادی، نوراله. رضایی، منصور؛ رجبی، نادر؛ آرمان مهر، وجیهه (۱۳۹۳). «نقش مشارکت محلی در ارتقاء امنیت اجتماعی از دیدگاه مردم کرمانشاه»، مجله تخصصی پژوهش و سلامت، دوره ۴، ش ۲، صص ۶۵۷-۶۶۵.
۱۲. مالدینوفسکی، برانیسلاو (۱۳۹۰). سه گزارش از زندگی اجتماعی مردم بدوی (ابتدایی ها)، ترجمه اصغر عسکری خانقاه، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۱۳. محمدی تلوار، صادق (۱۳۹۸). «بررسی جایگاه مشارکت شهروندان شهر سنندج در امنیت پایدار باگذری در نظام حقوقی ایران»، فصلنامه دانش انتظامی کردستان، دوره ۹، ش ۳، صص ۵۸-۳۹.
۱۴. معین، محمد (۱۳۸۶). فرهنگ معین یک جلدی فارسی، تهران: انتشارات ساحل.

اسناد و سخنرانی

۱. مرکز اسناد پروژه شهید بروجردی
۲. آیت الله خامنه ای در اجتماع مردم پلوه، ۲۵/۰۷/۱۳۹۰
۳. لوصانلو محمدتقی، ۱۳۹۳/۳/۶
۴. صفوی سید رحیم، ۱۳۹۱/۳/۱۰

The cultural role of the people in the sustainable security of Marivan

Abstract:

Culture and security, the most central issue in a geographic area. With the Islamic Revolution political interference, economic, social and cultural aliens began with influence in the Kurdish region for inciting religious intolerance fire, culture and ethnicity in the region, creating insecurity but the plot was foiled aliens and alert people. Today the cultural city of Marivan very influential in securing sustainable and stable in security threats without adequate security damage can not be achieved.

The intertwining of cultural and social security issues, We were forced to do with the city of Marivan on the cultural role of people in sustainable security in the area to a depth ethnographic research and scientific research methods and field, Participate directly, using authentic documents and Mrazzlmly library and research tools (cameras, cameras, tape recorders, maps...) In this regard, the document says no school functionalism of Bronislaw Malinowski and consisted of 40 persons for society's elite, ordinary people, officials, students, Muslim peshmerga selected.

The research questions such as: 1. Marivan city was the cultural role of people in sustainable security? 2. Public institutions on issues of sustainable security which have been affected? Have noted.

With regard to the question, has been performed, the results of the research show that the culture of this city with natural attractions, tourism and economic, of sustainable security is good.

Keywords: Sustainable security, the people, the Kurdish city of Marivan